

Ensenyament andorrà

L'assignatura pendent

Amb l'aprovació d'una constitució escrita, Andorra esdevindrà un estat de dret. Un estat de dret i, en conseqüència, sobirà; fet que hauria de ser fonamental per a mantenir i reproduir la identitat nacional andorrana.

Segons molts teòrics, l'educació ha estat, a partir del segle XIX un dels pilars fonamentals en la reproducció de la identitat de cada estat. Amb aquesta eina moltes vegades s'ha aconseguit quasi anihilar les cultures que no eren la que l'estat imposava. El cas francès n'és un exemple clar. En altres moments el sistema educatiu d'un estat ha esdevingut fonamental per a integrar els contingents d'immigrants estrangers.

La particular situació d'Andorra, el setè poc poder legislatiu i la manca d'un Consell Executiu fins l'any 1982, han fet retardar la creació d'un sistema educatiu propi. L'Escola Andorrana no va ser creada fins al curs 1982-83, sota el primer govern d'Oscar Ribas. Fins aquell moment existien a Andorra tres models educatius basats en dos sistemes estatals diferents. D'una banda, el francès (el 13 d'octubre de 1900 obrien les dues primeres escoles, l'una a Sant Julià de Lòria i l'altra a Andorra la Vella) i d'una altra, l'espanyol (present a Andorra des del 1930). Tots dos finançats pels respectius estats, encara que la construcció i el manteniment dels edificis sempre hagin anat a càrrec de l'estat andorrà.

És evident que les escoles franceses han educat en francès, el que ja sembla més contradictori és que les escoles espanyoles ho continuïn fent en castellà, quan hi ha tres comunitats autònomes a l'estat espanyol que tenen com a llengua pròpia el català i que eduquen, en major o menor mesura, en aquesta llengua. Les escoles espanyoles d'Andorra són escoles de l'estat espanyol a l'estranger i els funcionaris que hi treballen han aprovat oposicions a Espanya, generalment a autonomies sense competències educatives. Les poques classes impartides en català són donades per professors provinents de les Illes i del País Valencià. I en alguns casos amb severes amonestacions dels directius, amonestacions que fins als fets de l'escola espanyo-

la del Pas de la Casa, ocorreguts ara fa cinc anys, eren gairebé inexistents. L'enfrontament entre els mestres de parla castellana i els de parla catalana va arribar a la irracionalitat. Els castellanoparlants van aconseguir finalment els objectius, ja que, evidentment, la legalitat imposa la llengua castellana als centres educatius de l'estat espanyol a l'estranger.

Amb aquest panorama i un ecosistema educatiu tan variat es fa molt difícil la integració en un país on la immigració ha estat de gran magnitud durant els darrers 40 anys. Segons el recull estadístic de la població, realitzat pel govern l'any 1990, només un 44,5 de la població parla català, única llengua oficial del país. Aquest percentatge s'ha d'enfrontar al 37,3 per cent de la població que parla espanyol, al 7 que usa el portuguès i el 6,7 que s'expressa en francès. Tenint en compte que aquests immigrants envien els fills a l'escola espanyola, la integració d'aquests habitants a Andorra és gairebé una utopia.

L'ensenyament andorrà es va consolidant i cada any veu augmentar el nombre d'alumnes, però la lluita amb dos gegants en dificulta el progrés. L'ensenyament andorrà ha passat de tenir 38 alumnes en l'ensenyament maternal durant el curs 1982-83 a quasi 800, que han fet tots els cursos de l'ensenyament primari i el primer curs de secundari aquest darrer any escolar. Malgrat els 10 anys d'ensenyament autòcton, no obstant, els alumnes de l'Escola Andorrana no representen ni el 10 per cent de la població escolaritzada.

També s'ha intentat de dur la integració als centres d'ensenyament estrangers, dependents dels dos estats veïns. La Conselleria d'Educació ofereix a aquests centres professors de català, d'història i de funcionament de les institucions andorranes, per més que fins la signatura de convenis amb Espanya i França no tenien cap valor acadèmic.

La decisió política de fer arribar l'ano-

menada "formació andorrana" a totes les escoles va ser discutida i aprovada al si del Consell General el 26 de juny de 1970. Posteriorment, el Consell va aprovar l'establiment dels objectius que haurien de ser els programes d'andorranització a les escoles implantades al país, en aquell moment totes estrangeres. Manifestava així la voluntat d'introduir en la formació andorrana dos aspectes fonamentals: la diferenciació i la unificació. "Els ensenyaments espanyols -diu el text del Consell- i francesos han estat concebuts i programats per a súbdits dels respectius països i no per a andorrans". Relativament a la unificació, la nota diu: "tenint en compte la pluralitat d'ensenyaments a les Valls, l'element diferenciador, que es podria anomenar Formació Andorrana, ha de ser comú i idèntic, en qualitat i en quantitat, a tots ells".

Malgrat que la nota-informe de principi dels setanta va ser tramesa immediatament als delegats permanents dels coprínceps, els convenis sobre andorranització amb els estats veïns no foren signats fins al 1981 amb Espanya i el 1982 amb França. La manca de sobirania d'Andorra en aquells moments fa que aquest darrer no tingui rang de conveni i sigui un decret signat pel president de la República francesa.

La regularització de l'ensenyament andorrà a les escoles andorranes i de les assignatures de formació andorrana -tant d'institucions com de llengua catalana- als centres educatius estrangers i majoritaris instaurats al Principat d'Andorra ha de quedar palesa en la futura llei d'educació que, en principi, haurà d'estar enllestida al mes de setembre. La manca d'una llei marc en matèria educativa en la selva escolar andorrana ha estat un dels principals inconvenients per a la consolidació definitiva de l'ensenyament andorrà davant l'ensenyament forà regulat des de París o Madrid i impartit en espanyol o francès.

Francesc Robert